

Aktualiseringar avseende barn och unga

Kartläggning av aktualiseringar i Trelleborgs kommun under 2020

Syftet med kartläggningen är att ta fram en rapport där 2020 års data från verksamhetssystem (LifeCare/ProCapita) finns sammanställd och analyserad. Rapporten kommer att användas som underlag för utveckling av arbetet inom IFO.

I rapporten redovisas sammanställning av aktualiseringstyper, vilka barn som blir föremål för aktualiseringar, vem som aktualiserar, orsakerna till aktualiseringar samt om de leder till vidare åtgärd eller inte.

Inledning

En av socialtjänstens viktigaste uppgifter är att se till att barn och ungdomar, som befinner sig i en utsatt situation, får det skydd och den vård som de behöver. En första förutsättning för att lösa den uppgiften är att socialtjänsten får uppgifter om de barn som befinner sig i utsatta situationer.

Myndigheter som möter barn och ungdomar under 18 år i sin verksamhet (ex förskola, skola, hälso- och sjukvård osv.) har en lagstadgad skyldighet att anmäla till socialtjänsten vid misstanke om att barn far illa, enligt 14 kap. 1 c § SoL. För privatpersoner föreligger inte samma lagstadgade skyldighet att anmäla till socialtjänsten, det finns dock en rekommendation för privatpersoner att anmäla olika förhållanden om barn som kan innebära att socialtjänsten behöver ingripa till ett barns skydd.

En anmälan ska eller bör göras redan vid misstanke om att ett barn far illa. Detta så att det så tidigt som möjligt kommer till socialtjänstens kännedom att ett barn kan fara illa. Även svårbedömda eller obestyrkta uppgifter ska anmälas om de tyder på att barn kan behöva stöd eller hjälp från socialtjänsten och sedan är det socialtjänstens ansvar att ta ställning till allvaret i uppgifterna. Det innebär inte att alla anmälningar leder till en utredning. Det har i förarbeten till socialtjänstlagen framhållits att det varken är lämpligt eller ens möjligt att vid varje inkommen anmälan inleda en utredning. Anmälningar som inkommer till socialtjänsten kan vara vaga, mer eller mindre allvarliga och innehålla uppgifter som är osäkra och uppenbart felaktiga. Det kan handla om anmälningar som gjorts enligt verksamheters egna rutiner som konstaterar att vissa situationer alltid ska ge upphov till en anmälan som ex om barnet uteblir från upprepade besök hos tandläkare.

Socialtjänstens ansvar innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän. Anmälare och verksamheter kan ha ett eget ansvar för att ge barnet stöd som inte inskränks av att en anmälan har gjorts, till exempel via det ansvar elevhälsan, LSS-verksamheter och Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) har inom sina respektive områden.

En anmälan kan lämnas in till socialtjänsten per fax, telefon, brev eller digitalt genom Trelleborgs e-tjänst. Uppfattningen hos berörd personal är att det vanligast sättet är att lämna in anmälningar just nu är genom vår e-tjänst, det är dock en stor skillnad mellan olika anmälare utifrån att olika myndigheter har olika reglemente att förhålla sig till.

Genomförande och avgränsningar

Underlaget till kartläggningen har huvudsakligen samlats in genom utdrag från verksamhetssystemet LifeCare/ProCapita.

Kartläggningen omfattar anmälningar enligt 14 kap. 1 § och ansökningar samt begäran om yttrande som har inkommit till socialförvaltningen mellan 1 januari och 31 december 2020.

I jämförande syfte så använder vi i kartläggning siffror från socialstyrelsens rapport "Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa Nationell kartläggning 2018" och "Effekter av covid-19 på anmälningar gällande barn till socialtjänsten" som utkom 210112.

Aktualiseringar

Det finns i princip fyra vägar för att bli aktuella inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård, ansökan, anmälan, yttrande och på annat sätt.

1. **Ansökan**, den enskilde själv eller av hans eller hennes legala företrädare tar kontakt för att ansöka om stöd och hjälp enligt socialtjänstlagen
2. **Anmälan**, en anhörig, annan privatperson eller myndighet anmäler till socialtjänsten om misstanke att ett barn far illa
3. **Yttrande**, begäran om yttrande inkommer från en myndighet
4. **På annat sätt**, information inkommer till socialtjänsten på annat sätt än genom en anmälan, ansökan eller begäran (oftast utifrån egna observationer)

Aktualisering är ett samlingsbegrepp som innefattar ansökan, anmälan, yttrande och på annat sätt. Den största andelen av samtliga aktualiseringar i kartläggningen utgörs av anmälningar (93%).

Antal inkomna aktualiseringar utifrån aktualiseringstyp

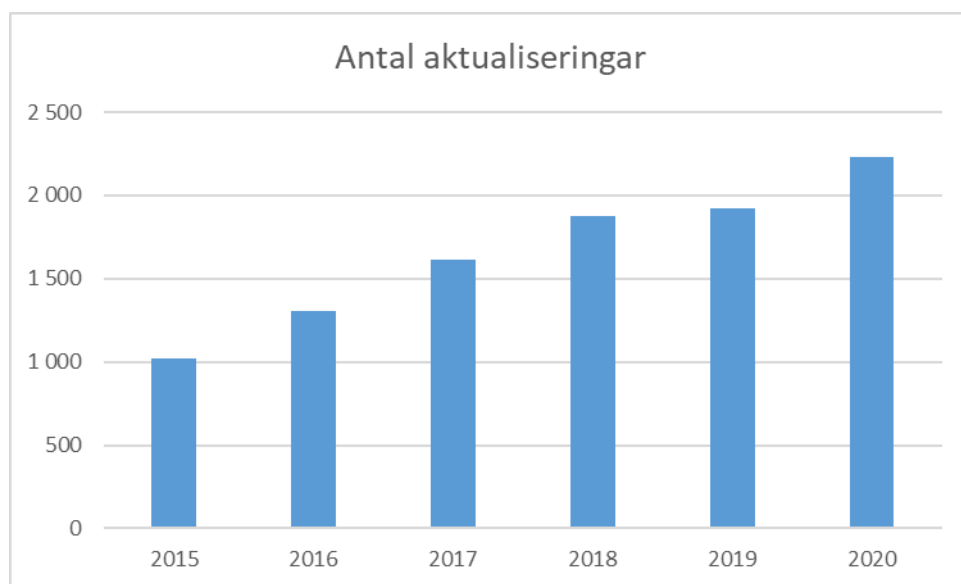
Sammanställningen visar att totalt 2229 aktualiseringar har inkommit och hanterats av mottag och utredningsenheten under 2020.

	År	
Aktualiseringstyp		2020
Anmälan		2 079
Ansökan		53
På annat sätt		22
Yttrande		75
Antal		2 229

Förändringar av antalet aktualiseringar över tid

När vi jämför antal inkomna aktualiseringar från 2015 fram till idag kan man se att antal inkomna aktualiseringar mer än fördubblats. Under samma period har antal barn och unga i Trelleborgs kommun i åldern 0-20 år ökat med ca 10 procent.

Det har skett en 16 procentig ökning av antal inkomna aktualiseringar mellan 2019 och 2020, detta är en något högre ökning i jämförelse med hur det såg ifrån 2018 till 2019 (10%).

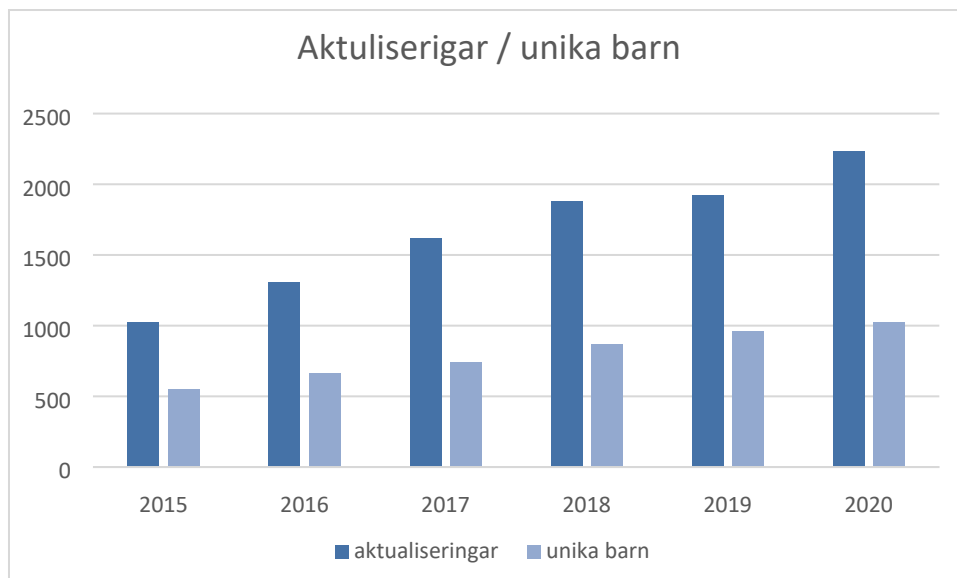

Detta är inte en lokal trend utan så här ser det ut även på nationell nivå. Den senaste nationella undersökningen av hur ökningen av antal anmälningar sett ut är från Socialstyrelsens rapport "Effekter av covid-19 på anmälningar gällande barn till socialtjänsten" och där konstaterar man att "anmälningarna gällande barn till socialtjänsten ökade med cirka 5 procent i medverkande kommuner och stadsdelar under de undersökta perioderna 2020 jämfört med 2019

Förändringen av antal aktualiseringar kopplat till unika barn

Flera olika aktualiseringar under året kan gälla ett och samma barn. Antalet inkomna aktualiseringar är därför större än antalet barn som aktualiseringar rör. År 2020 berörde de 2229 aktualiseringarna 1020 unika barn, vilket innebär att omkring 9 procent av barnen i Trelleborgs kommun kom till socialtjänstens kännedom genom en anmälan. Det är något högre än hur det ser ut på nationell nivå. Enligt uppgifter från socialstyrelsen så inkom 2018 omkring 331 000 anmälningarna i Sverige avseende cirka 180 000 unika barn, vilket innebär att omkring 8,3 procent av barnen i Sverige kom till socialtjänstens kännedom genom en anmälan.

Andelen mellan antalet inkomna aktualiseringar i förhållande till unika barn ligger ganska stabilt under de senaste fem åren.

Det går inte att dra några slutsatser utifrån verksamhetsstatistiken till varför det inkommer flera aktualiseringar på samma barn. Enligt uppfattningen hos berörd personal kan det bland annat handla om att flera olika anmälare anmäler samma händelse, det kan också handla om att det inkommer flera olika anmälningar på samma barn under året. Återkommande anmälningar på samma barn kan också handla om anmälaren och socialtjänsten har olika syn på barnets situation och vem som ska och kan hjälpa och stödja barnet.

Antal inkomna aktualiseringar per månad

Antalet inkomna aktualiseringar ligger förhållandevis jämt över årets månader. Det sker en viss nedgång under juli och det beror huvudsakligen på att skolan har sommarlov och därmed kommer inte skolan in med några anmälningar. Under 2020 kom 0 anmälningar från skolan under juli månad.

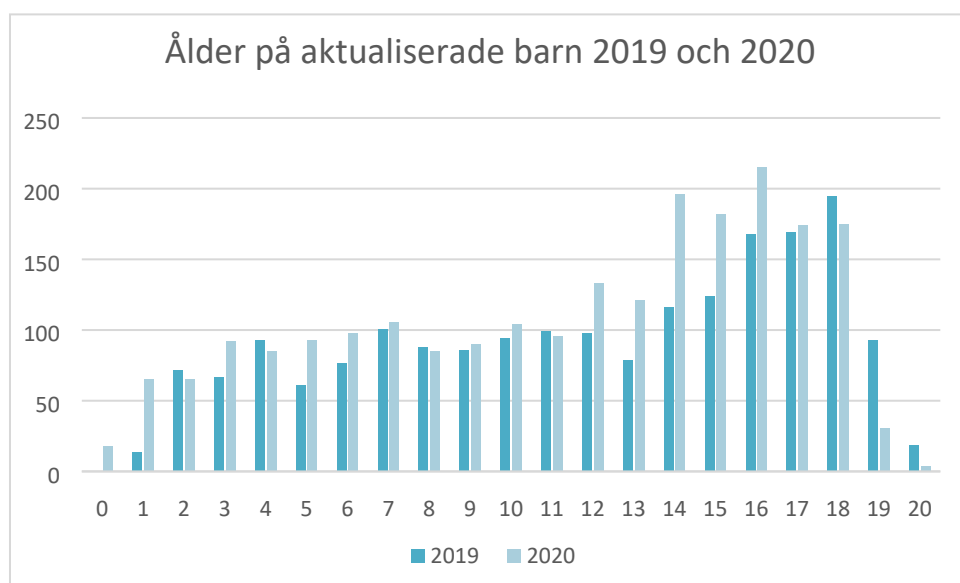
År	2020												Antal
Månad	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	
Antal	196	178	191	182	174	188	122	169	209	224	193	203	2 229

Antal inkomna aktualiseringar per månad varierar något om man jämför mellan åren. Då inflödet av aktualiseringar styrs av yttre faktorer så kan exempelvis en större insats från polisen resultera i många aktualiseringar under en kortare period. Andra exempel på faktorer som tillfälligt medför ett ökat inflöde av aktualiseringar är när media uppmärksammar en viss social problematik eller när skolan genomför undervisning om barns rättigheter.

Barnets ålder och kön

Ålder

Den lagstadgad skyldighet att anmäla till socialtjänsten vid misstanke om att barn far illa gäller barn upp till 18 år. I kartläggningen redovisas även aktualiseringar på unga upp till 20 år, de är dock få. Unga i åldern 18 år och äldre kan även vara aktuella på beroendeenheten och dessa klienter redovisas inte i denna kartläggning.

Av kartläggningen framgår att de flesta aktualiseringar sker på barn i åldern 14–18 år.

Vi kan se en tydlig ökning av aktualiseringar i åldern 12–16 år under 2020 jämfört med 2019. Denna ökning kan delvis förklaras med att det inkommit fler anmälningar per unikt barn under 2020 i denna ålderskategori.

Den största ökningen kan vi se i ålderskategorin 14 åringar, där kan man exempelvis se att anmälningarna från skolan har ökat med 106 procent från om man jämför med hur många anmälningar som inkom förra året på de som då var i 14 år. Från polisen har det ökat med 67 procent och från sjukvården med 70 procent.

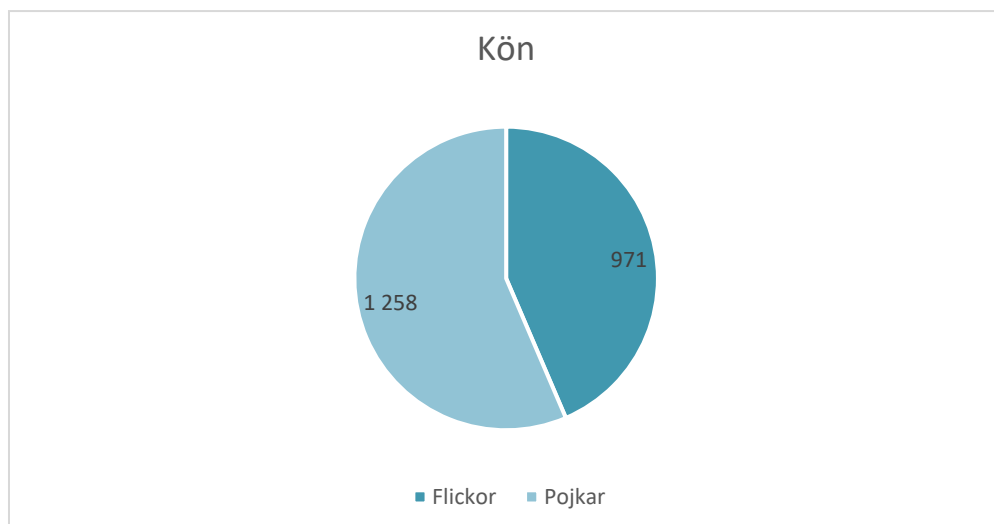
För ålderskategorin 13 åringar har anmälningar från polisen ökat med 183 procent och från sjukvården med 88 procent.

Under 2020 inkom avsevärt fler anmälningar avseende spädbarn än året innan, anmälningsorsaken till på barn 0–1 år var:

Omsorgsbrist	30%
Våld inom familjen	25%

Kön

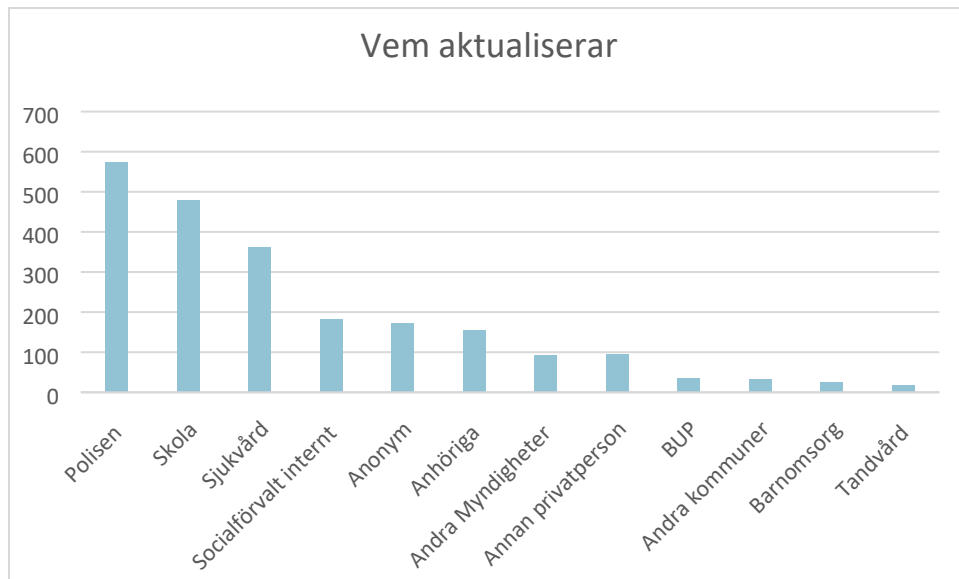
Av de barn och ungdomar som aktualiserats 2020 är 56 procent pojkar och 44 procent flickor.

I Trelleborg är det fler pojkar än flickor aktualiseras till socialtjänsten. Enligt socialstyrelsen är det även så på nationell nivå, 55 procent pojkar och 45 procent flickor. Barnens kön och ålder ser i stort likadan ut över landet, med mycket små regionala variationer. (Från socialstyrelsen rapport "Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa Nationell kartläggning 2018")

Vem anmäler

Alla myndigheter som möter barn och unga under 18 år i sin verksamhet har enligt lag skyldighet att anmäla till socialtjänsten vid misstanke om att barn far illa, enligt 14 kap. 1 c § SoL. Denna skyldighet föreligger inte för privatpersoner.

De vanligaste anmälarna under 2020 var polisen, skolan och sjukvården. Så har det sett ut i Trelleborg de senaste åren och enligt socialstyrelsens rapporter ser det ut på samma sätt nationellt.

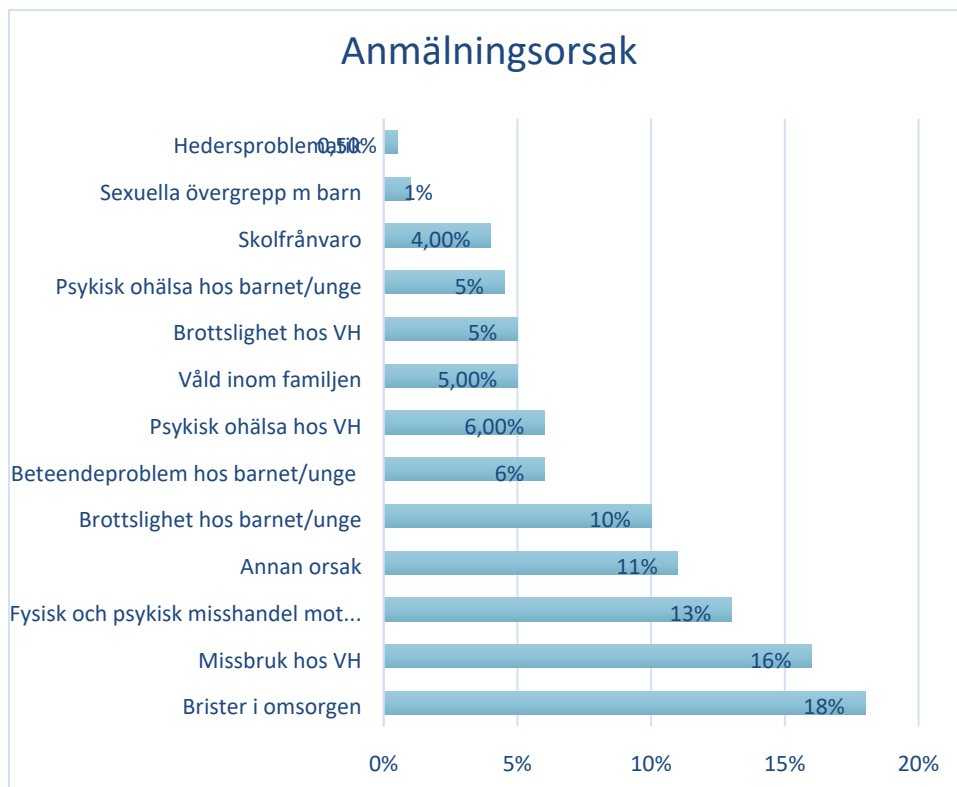
Polisen står bakom 25 procent av alla aktualiseringar 2020. En förklaring till det är att utöver anmälningsskyldigheten har polisen även utrymme att i vissa andra situationer lämna information till socialtjänsten. Exempelvis finns det bestämmelser om att polisen ska lämna information om barn misstänkta för brott till socialtjänsten. Information från polisen kan innehålla både underrättelser och anmälningar och kan röra såväl barn som föräldrar och vårdnadshavare.

Orsak till aktualisering

När en anmälan inkommer till socialtjänsten är det den som registrerar anmälan i verksamhetssystemet som tolkar innehållet och definierar anmälningsorsak, detta görs vanligtvis innan man tagit kontakt med anmälaren och den anmälda familjen. Den anmälningsorsak som registreras i verksamhetssystemet är därmed en enskild persons tolkning av vad anmälaren har uppmärksammat och informerat om i sin anmälan. Den registrerade anmälningsorsaken behöver därför inte vara synonymt med den faktiska orsaken till att barnet far illa eller huruvida barnet faktiskt far illa.

De orsakskategorier som finns att registrera en inkommen aktualisering är begränsade. Det verksamhetssystem som socialtjänsten använder tillåter inte att man registrerar mer än ett aktualiseringsskäl per inkommit anmälningsärende. Detta kan begränsa registrering i komplexa ärenden som omfattas av flera olika problem.

Sammantaget kan anmälningsorsakerna ge en bild av vad som uppmärksammas och anmäls till socialtjänsten, men de kan inte ge någon helhetsbild av barn som far illa och på vilket sätt.

Sammanställningen visar att det är vanligare att anmälningssorsaken är relaterad till vårdnadshavares problematik (64%) än till barnet självt (25%).

Den vanligaste anmälningssorsaken är "brister i omsorgen" och detta kan innebära en ganska stor bredd av problem. Det kan bland annat handla om problematik i barnets fysiska boendemiljö, att barnen inte får tillräckligt med mat och kläder, att föräldrarna inte har uppsikt över sina barn, svårighet att få barnen till skolan och att föräldrarna inte är emotionellt engagerade i sina barn.

Anmälningssorsak "annan orsak" är förenklat uttryckt allt annat än det som ingår i de andra anmälningssorsakerna, som exempelvis kan vi se att följande situationer registrerats under "annan orsak": förälder har utsatts för våldtäkt, föräldrar som inte kommer överens vid umgänge mm.

I en jämförelse mellan anmälningssorsak och kön så är det främst tre anmälningssorsaker som skiljer sig mellan könen, 80 procent av anmälningar avseende sexuella övergrepp avser flickor, 80 procent av anmälningar avseende beteendeproblem hos barnet/unge avser pojkar och 81 procent av anmälningar gällande brottslighet hos barnet/unge avser pojkar.

Vanligaste orsak per anmälare

De olika anmälarna anmäler olika saker utifrån deras olika uppdrag och deras olika kontakt med barn, unga och deras familjer. Nedan tabell visar de vanligaste registrerade anmälningssorsakerna kopplade till anmälare.

Polis	brottslighet hos barn, missbruk hos vårdnadshavare, annan orsak
Skola	brister i omsorgen, skolfrånvaro, fysiska/psykisk misshandel

Sjukvård	psykisk ohälsa hos vårdnadshavare, missbruk hos vårdnadshavare, brister i omsorg
Anonym	brister i omsorg, missbruk hos vårdnadshavare, annan orsak
Anhöriga	brister i omsorg, annan orsak, missbruk hos vårdnadshavare

Ansökningar

Ansökningarna utgjorde 2,3 procent av alla aktualiseringar. Den vanligaste orsaken till ansökningar var ansökan om öppenvårdsinsats från kommunens interna öppenvård (52%) därefter ansökan om kontaktperson/kontaktfamilj (35%).

Begäran om yttrande

Det sammanlagda antalet inkomna begäran om yttrande under 2020 var 74 st. Polisen stod för 89 procent och det näst vanligaste (11% av fallen) var att begäran kom från åklagare.

Beslut om att inleda utredning

Barn som aktualiseras till socialtjänsten blir inte automatiskt aktuella för en utredning. När en anmälan kommer in till socialtjänsten görs först en bedömning (förhandsbedömning) om anmälans allvarlighetsgrad och om barnets behov/situation behöver utredas. Vid en ansökan ska alltid en utredning inledas för att utreda barnets behov. Även vid en begäran om yttrande behövs vanligtvis alltid en utredning öppnas.

Sverige har en låg tröskel för att anmäla barn som far illa eller misstänks fara illa. Den låga tröskeln kan ses som en anledning till behovet att anmälningar ska förhandsbedömas då alla anmälningar inte ska leda till utredning.

Det finns inte någon möjlighet att från vårt verksamhetssystem plocka fram statistik kring orsaker till varför det fattas beslut att inleda utredning eller beslut att ej inleda utredning. Utifrån erfarenhet av medarbetare som arbetar med dessa frågor går det att dela in aktualiseringar som inte leder till en ny utredning i tre övergripande kategorier:

- Anmälningar som hanteras i en redan pågående utredning
- Anmälningar där barnet eller familjen redan har en pågående insats från socialtjänsten eller annan huvudman som bedöms vara tillräcklig
- Anmälningar där uppgifterna inte motiverar en utredning

Andel aktualiseringar som leder till åtgärd

I vilken utsträckning som aktualiseringar leder till åtgärd skiljer sig åt beroende på aktualiseringstyp. I princip alla ansökningar och begäranden av yttrande leder till utredning. För anmälningar var utredningsgraden i genomsnitt 44,7 procent vilket innebär att nästan hälften av aktualiseringarna antingen ledde till en ny utredning eller kopplades till en redan pågående utredning. När en

aktualisering kopplas till en redan pågående utredning innebär det att utredningen måste anpassa till att även hantera de nya uppgifterna som inkommer i den nya anmälan.

		År	2020
Status	Aktualiseringstyp		
Behandlade	Anmälan		929
	Ansökan		52
	På annat sätt		20
	Yttrande		74
Beslut att ej inleda utredning	Anmälan		1 149
	Ansökan		1
	På annat sätt		1
	Yttrande		1
Antal			2 229

I socialstyrelsens rapport "Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa Nationell kartläggning 2018" konstaterar man att det i praktiken inte är möjligt att jämför andelen inledda utredningar mellan kommunerna på nationell nivå med anledning av att kommunerna sammanställer och registrerar dessa uppgifter på olika sätt.

Anmälningssorsak i anmälningar som leder till utredning

Anmälningar avseende fysisk och psykisk misshandel är den anmälningssorsak som i högst grad leder till utredning, närmare 79 procent av de inkomna aktualiseringarna leder till utredning eller att anmälan kopplades till en redan pågående utredning. Socialtjänsten har enligt 5 kap. 11 § tredje och fjärde stycket SoL ett ansvar för att särskilt beakta att barn som utsatts för brott eller som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående och detta är troligtvis anledningen till att denna siffra sticker ut.

Anmälningssorsak	Procent öppnade /kopplad utred
Fysisk och psykisk misshandel	79%
Brister i omsorgen	40%
Missbruk hos VH	34%
Brottslighet hos barnet	34%
Annan orsak	31%

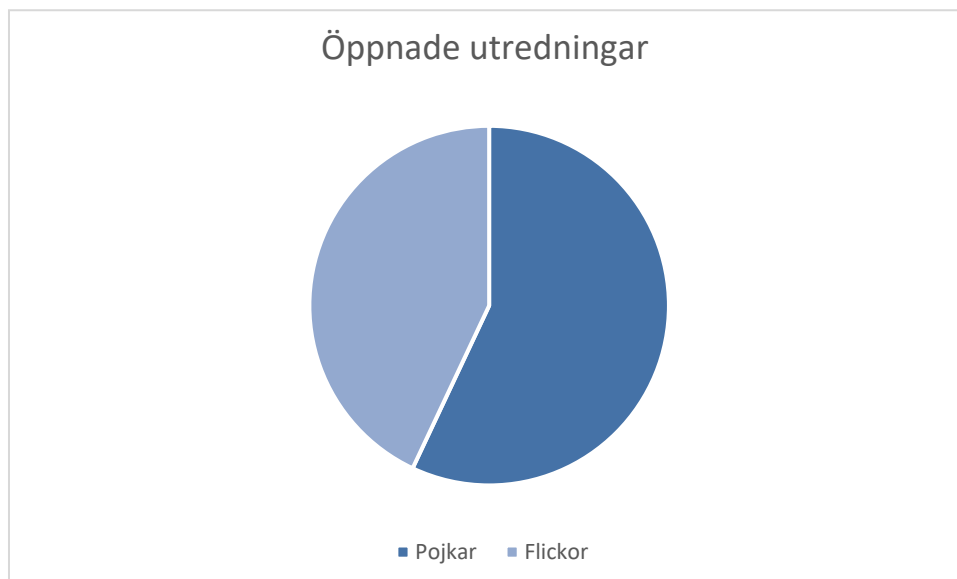
Anmälare i anmälningar som leder till utredning

Det varierar något i andelen anmälningar som leder till utredning från de olika anmälarna.

Anmälningar som kommer från BUP är de som i högst grad leder till utredning eller kopplas till pågående utredning. Anmälningar som inkommer från anonyma leder endast i 29 procent av fallen till en utredning eller kopplas till en pågående utredning. Det ligger i sakens natur att en anonym anmälan måste behandlas med särskild försiktighet men en anonym anmälan kan aldrig avfärdas enbart med skälet att den är anonym. Avgörande för hur socialtjänsten ska hantera en anmälan måste alltid vara själva innehållet i anmälan och inte vem som gör anmälan.

Öppnade utredningar fördelade på kön

Kartläggningen visar att fördelning utifrån kön på öppnade utredningar, flickor: 43 procent och pojkar 57 procent, i princip följer könsfördelningen på det totala antalet inkomna aktualiseringar.

Sammanfattning

Denna sammanställning av aktualiseringar ger en bild av hur det såg ut under 2020 men är också ett jämförelsematerial för kommande kartläggningar. Man kan sammanfatta kartläggningen i sju korta punkter:

- Det inkom 2079 anmälningar och 53 ansökningar
- 1020 barn och ungdomar kom i kontakt med socialtjänsten genom anmälan/ansökan
- Av alla anmälningarna/ansökningarna avsåg 56% pojkar och 44% flickor
- Flest aktualiseringar inkommer på barn och ungdomar i åldern 14-18 år
- Polisen och bildningsförvaltningen är de myndigheter som lämnar in flest anmälningar
- Brister i omsorgen var den vanligaste anmälningsorsaken
- 44,7% av anmälningarna ledde till en ny utredning eller kopplades till en redan pågående utredning

Avslutande kommentarer

I det stora hela så ser statistiken avseende aktualiseringar i Trelleborgs kommun ut på liknande sätt som i riket i stort, Trelleborg sticker inte ut på något avgörande sätt i förhållande till det jämförelsematerial som finns tillgängligt.

Det är ungefär samma andel av anmälningar som kommer från polis, skola osv i Trelleborg som nationellt. Det är ungefär samma ålder och kön på de barns som aktualiseras i Trelleborg som i resten av Sveriges kommuner osv. Det material som använts för att göra jämförelser har dock några år på nacken och är förhållandevis övergripande. För att kunna göra en bättre jämförelse mellan olika kommuner krävs mer jämförbar statistik vilket inte är praktiskt möjligt att få fram idag.

Kartläggningen visar på att det varit en kraftig ökning av antal aktualiseringar och antal barn som aktualiserats till socialtjänsten fram till 2020. Det går inte utifrån kartläggningen att dra några slutsatser om varför det skett en ökning och inte heller om ökningen kommer att fortgå framöver. Denna ökning har dock inneburit stora påverkan av verksamheten. Man kan samtidigt konstatera att det ser ut på liknande sätt i stora delar av Sverige.

Det är svårt att se orsakerna till ökningen av antal aktualiseringar utifrån verksamhetsstatistiken. Det finns dock ett antal förklaring som lyfts på nationell nivå som också kan antas gälla i Trelleborg. En förklaring till ökningen är den skärpning i lagstiftningen som gjordes 2013 och som innebar att anmälningsskyldiga myndigheter är skyldiga att anmäla redan vid misstanke om att ett barn far illa. Tidigare var kravet att myndigheterna skulle anmäla när de fått kännedom om något som kunde innebära ett ingripande från socialtjänsten till barnets skydd. En annan förklaring kan vara att ansträngningar har gjorts för att informera om vikten och skyldigheten att göra anmälningar till socialtjänsten. Många myndigheter har internt bedrivit ett arbete för att utvecklas i detta hänseende ex barnskyddsteamet inom region Skåne, samverkan inom barnahus Söderslätt osv. En ökad kunskap om att man som anmälningsskyldig inte kan avstå att anmäla för att någon annan redan har gjort en anmälan, skulle också kunna vara en bidragande orsak till att andelen anmälningar från flera olika anmälningsskyldiga ökar. En del av det ökade antalet anmälningar skulle kunna förklaras med en växande befolkning och fler barn. Befolkningsökningen motsvarar dock inte den stora ökningen av antalet anmälningar och kan därför endast ses som en mindre del av förklaringen.

I kartläggningen kan man utläsa vissa tendenser där det kan behövas en fördjupad analys som exempelvis ökningen av anmälningar på spädbarn, är detta en tillfällig ökning och hur påverkar det verksamhetens arbete.

Tillförlitlighet

Det finns ett antal faktorer som påverkar uppgifterna i kartläggningen och som inte går att bortse från

1. Det är viktigt att komma ihåg att kartläggningen redovisar de första orsakerna som lett till ett ärende, inte de faktiska skäl till insatser som sedan bestäms genom utredningar.
2. En svårighet ligger i att kommunens socialsekreterare hanterar inmatningen av data på olika sätt, till exempel väljs "annan orsak" i olika situationer och i olika utsträckning. En utmaning är också att verksamhetssystemen endast accepterar att en orsakskod matas in, trots att det ofta finns flera orsaker till en aktualisering.
3. Vi har gjort avvägningar mellan att redovisa data på så detaljerad nivå som möjligt och att göra materialet överskådligt och tolkningsbart. Vi har i redovisningen slagit ihop kategorier i orsak till anmälan.
4. I de redovisade uppgifterna finns testärenden med i statistiken, detta är få ärenden och bör inte ha ngn större påverkan på resultatet.
5. Vissa moment i arbetet att ta fram kartläggningen har krävt en manuell räkning vilket medför risk för fel.

